

Kalanpyyntiä muistojen maisemissa, kauniissa Karjalassa

Ari Lappalainen 25.3.2021

Tervetuloa puolestani seuraamaan Karjalan eräperinne-seminaariin. Aluksi saanen hiukan täsmentää esitelmäni otsikkoa, rajasin nimittäin aiheen kalanpyyntiin, jota olen tutkinut ja jota koskevia artikkelejäni on useita tässä yhteisessä julkaisussamme. Kiitos siitä, että olen saanut olla mukana hankkeessa, joka on mielestäni ollut hyvin johdettu ja toteutettu.

Karjalan kalavedet ja pyyntitekniikka

Ominaispiirteitä idän ja lännen välissä

Karjalan alue on kalastushistoriallisesti erittäin monipuolinen ja mielenkiintoinen. Se on myös ollut tässä suhteessa idän ja lännen välissä. Tämä näkyy monissa peruspyyntitavoissa, joita harjoitettiin järvi- ja jokivesillä. Päämenetelmät olivat sinänsä käytössä Suomen länsirannikoilta Laatokan ja Äänisen rannoille, isku- ja koukkupyynnistä sulk-, saarto- ja verkkopyyntiin, mutta pyydysten mallit ja nimitykset ovat silti vaihdelleet alueittain suurestikin.

Luovutetun Karjalan alueelta on tehty lukuisia esihistoriallisia kalastusvälinelöytöjä. Näistä tunnetaan parhaiten Antreasta löytyneen yli 10 000 vuotta vanhan kalaverkon jäännökset. Löytö on maailman vanhimpia kalaverkkolöytöjä.

Hämmästyttävää on se, että saatujen mittojen, painotusten, kohotusten ja solmujen perusteella kyseessä näyttää olevan pohjaan painotettu, nykyistä kalaverkkoa muistuttava pyydys. Sen verkko eli havas oli punottu pajunkuitukuoresta, kohot ovat olivat kaarnaa ja painot kiveä.

Ehkä vieläkin mielenkiintoisampi löydös oli verkon solmu. Se oli ”altapistäen” tehty ns. köydensolmu, jalussolmu. Muut tunnetut havassolmut olivat myöhemmin läntinen kypäräsolmu ja itäinen ryssänsolmu. Siksipä verkkoja, nuottia ja rysiä on kudottu aikanaan ruotsiksi, suomeksi ja venäjäksi - havaksen teko on ollut kuin kielillä puhumista.

Alueille ominaisesta pyydystekniikasta mainittakoon yhtenä pienenä esimerkkinä nuottien perän malli. Laajalti luovutetun Karjalan alueella ja nykyisessä Suomen Karjalassa oli nuotissa käytössä ns. nelihapainen parvapovi, jossa nuotan peräpussi eli povi on kudottu yhteen neljästä suippenevasta havaskappaleesta.

Pyyntitapojen myöhemmässä leviämisessä oli myös omia alueitaan. Pilkkionginta laajeni jo 1800-luvulta alkaen länteen päin Venäjältä ja Inkerinmaalta saatujen vaikutteiden ansiosta. Paljon vaikutti toki myös perinteinen pohja- ja talvionginta syötein sekä kekseliäisyys metallivieheiden käytössä. Karjalan Kannas oli 1900-luvun alkupuolella keskeinen pilkinnän ydinalue Suomessa Hämeen ohella. Eräs erikoisuus oli kuoreen talvinen pilkintä rannikolla, joka vähäisten kustannustensa vuoksi oli suosiossa köyhemmän väestön keskuudessa.

Karjalan kalanpyynnin suurimmat erikoispiirteet pulppuavat Vuoksesta, Laatokasta ja Suomenlahdelta. Vuoksella oli merkittävää lohikalajien perinteinen jokipyynti sekä varhainen urheilukalastus, ammattikalastuksen kehitystä omine erikoispiirteineen hallitsivat Laatokka ja itäinen Suomenlahti. Samalla luovutetun Karjalan alueella näkyi jo kalastuksen varhainen historiallinen eriytyminen - omavaraispyynnistä alettiin irtaantua ja eriytyä tietyin paikoin jo

ammattipyyntiin ja rahatalouteen sekä aivan toisaalta urheilukalastukseen ja kalastuskokemuksiin.

Vuoksen vesillä

Vuoksen tärkeimmät saaliskalat olivat lohi, taimen ja vaellussiika. Lohi nousi aliseen Vuokseen Laatokasta, taimen taas laskeutui yliseen Vuokseen Saimaasta. Siikaa nousi ja laski jokialueelle molemmista vesistöistä - erottaja olivat jyrkät Imatran kosket. Lohi, ”siikalohi” erotettiin taimenesta tieteellisemmin vasta vuonna 1961. Vuoksenlaaksolaisten koukkupyynnin esihistoriaa kuvaavat Antrean verkkolöydön ohella siimapainot ja uurretut ongenkoukun varret, joihin laitettiin puinen tai luinen väkänä kalan tartuttamiseksi.

Vuoksen kalastusmahdollisuudet olivat tärkeä tekijä alueen vakinaisen asutuksen synnyssä. Ala-Vuoksen koskien äärellä kalastettiin jo silloin kun Ylä-Vuoksi oli asumaton. Vatjalaisen viidenneksen verokirja keskiajalta todistaa kalastuksen olleen jopa seudun pääelinkeino. Vuoksella kalastettiin tuolloin padoilla eli koluilla, joissa itsenäisinä pyydyksinä oli mertoja tai lanoja. Nuottiakin oli jo käytössä. Lappeen ja Jääsken kihlakunnista käsin ryhdyttiin yhä enemmän harjoittamaan pyyntiä kaukaisemmillä jokiosuuksilla, järvillä sekä toisaalta merenrannikolla. Järvipyynti ulottui Puruvedelle ja Savonlinnaan saakka. Merenrannikon oikeudet säilyivät Pähkinäsaaren rauhansopimuksessa, mutta vähitellen Viipurin porvarit alkoivat pitää silakankalastusta omana kaupunkilaisoikeutenaan. Asutuksen vakiintuessa kaukosijoille etäkalastus väheni 1600-luvulle tultaessa.

Merkittäväntä järvipyyntiä ylävesillä oli kouku-, sulk-, nuotta- ja verkkopyynti. Tärkeitä kalastusjärvviä olivat mm. Jänisjärvi ja Pyhäjärvi. Pyynnin kohteina olivat nykyisenkin Suomen alueen järviltä tutut kalat. Pyhäjärvellä harjoitettiin voimaperäistä kesä- ja talvinuottausta. Vuoksen alueen järvissä oli erityisen tärkeää talvimateen pyynti, jota tehtiin rysin ja merroin.

Valtio tuli muiden jokivesiemme tapaan myös Vuoksen apajille 1500-luvulla, Kustaa Vaasan toimesta. - Kruunu pyrki ottamaan haltuunsa arvokkaimmat kalapaikat. 1600-luvulla näitä kalavesiä ryhdyttiin antamaan myös vuokralle. Eri puolille maata arvokkaimmille jokikalastuspaikoille syntyivät kruunun kalastamot, ”tavallisten” kalavesien säilyessä maanomistajilla. Kruunu kehitti jokikalastustapojakin: rakennettiin entisten patomallien ohella ruotsalaiseen tapaan ns. arkkupatoja, joissa itsenäisinä pyydyksinä olivat lanat ja lankamerrat. Esimerkiksi vuonna 1589 saatiin Viipurin linnan koskista, Ahvenisen koskesta, Pärnästä ja Asilasta yhteensä kolmattasataa tynnyriä (yli 33 500 kg) kalaa josta kolmannes lohta ja toinen kolmannes siikaa. Linnan kalastajat pyydystivät ylävesistä keväisin ja talvisin myös lahnaa, kuoretta, ankeriasta ja muuta kalaa. Pyydysarsenaali oli laaja, käsittäen esim. vuoden 1547 luettelon mukaan suuren ja pienen nuotan, verkkoja, lanoja, katiskoita sekä vitsamertoja.

Kalastusta haittasivat jatkuvat rajasodat, ja useaan otteeseen 1500- ja 1600-luvuilla kalastamot patoineen tuhoutuivatkin. 1700-luvulla puolestaan ryhtyi Venäjän keisari vuokraamaan keskeisiä kalastuspaikkoja luostareille, Nevskille ja Konevitsalle. 1800-luvulla käytiin taistelua Vuoksen lohen- ja siianpyyntioikeuksista kruunun ja talonpoikien kesken. Osa kalastuspaikoista vuokrattiin jatkossakin yksityisten haltuun, osan jäädessä yksityisille. Yhtiöt, porvarit ja talonpojat vuokrasivat arvokkaimpia kalavesiä, lisäksi kalastettiin väljemmillä vesillä perinteisen oikeuskäytännön ja lain rajoissa.

Vuoksen urheilukalastajien viritelmiä edelsivät kansanomaiset koukkupyyntimenetelmät. Jokivarressa ja sivuvesien järvissä onginta ja uistelu olivat jo varhain kansan suosiossa. Lohivesillä käytettiin syöttionkia, uistimet ja pilkit olivat kiinteällä koukulla varustettuja, usein ”petakasta” eli

venäläisestä viiden kopeekan kuparikolikosta taottuja lata- eli lehväuistimia, lesnoja. Vuoksella käytettiin jo varhain myös erilaisia painollisia onkia lohen, taimenen ja harjuksen pyynnissä. Ne saattoivat olla madoilla varustettuja ”murikoita” tai pohjapeiliuistimia, joita kehiteltiin hyvinkin tehokkaiksi. Kalastustentarkastaja O. Nordqvist piti ongintaa pohjapeililaitteella ja madolla jopa ryöstökälykalastuksena: ”esimerkkinä mainittakoon, että kaksi Vuoksen kruunun lohenselkän kalastuksen vuokraaja otti sillä eräänä vuonna helmi-maaliskuun aikana Koukkuniemenkoskesta kaikkiaan 446 lohta”

Laatokalla

Laatokka on Euroopan suurin järvi: sen pinta-ala on 18 400 neliökilometriä, pituus 207 km ja leveys 130 km. Suurin syvyys, noin 260 metriä, on Valamon ulappasaarten länsipuolella. Järven pohjoisemmat osat ovat yleensä syvempiä (100-150 m), etäosat taas matalampia. Järvi jäätyykin etelästä alkaen, pohjoisosien jäätyessä tammi-helmikuussa ja aavan ulapan vasta helmi-maaliskuussa. Leutoina talvina ulappa jää avoimeksi.

Laatokalla on kalastettu merellisissä oloissa sisävesikalvoja. Kalalajeja on laskettu olevan peräti 42, joista tärkeimpiä pyyntikohteita ovat olleet lohi, nieriä, siika, kuha, muikku, kuore sekä muut tutut järvien talouskalat. Siikalajeja oli useita: lietsiika, valantka (Valamon siika), mustasiika ja noususiika. Järven eliöstö on rikas ja omaleimainen, siihen kuuluu mm. oma norppa - saimaan-norpan serkku. Se oli ennen myös merkittävä pyyntikohde.

Laatokan pohjois- ja länsiosat ovat osa historiallista Karjalaa ja kuuluivat vuoteen 1944 saakka Suomelle. 1800-luvun lopulta vuoteen 1944 järvi oli maamme tärkeimpiä kalastusalueita. Kalastus oli Laatokan rannikolla paikoin maataloutta tärkeämpi elinkeino, ylipäätään kaikissa rantapitäjissä. Kaupallinen kalastus keskittyi niihin kyliin, joilla oli parhaat mahdollisuudet kalastaa Laatokalla. Laatokalla kuitenkin käytiin myös kauempaa käsin kalassa, jopa Viipurin alueelta ja Aunuksesta käsin.

Laatokan vanha kalastus voidaan jakaa karkeasti ulappa- ja kaukopyyntiin sekä rannikon kalastukseen. Rannikon pyynti muistutti monessa suhteessa nykyisen Suomen järvipyyntiä. Siinä käytettiin mm. atraimia, koukku- ja siimapyydyksiä, sulkupydyksiä, verkkoja sekä rantanuottia. Kaukopyynti oli yleensä suurimuotoisempaa, merikalastukseen verrattavaa pyyntiä. Siinä käytettiin muun muassa pitkäsiimoja, isorysiä, nuottia ja verkkoja. Ulappa- ja kaukopyynti oli miesten työtä, kun rannikkopyyntiä hoitivat usein myös naiset.

Laatokan vanhasta pitkäsiimapyynnistä on saatu aikanaan vaikutteita meripyyntiin. Sotien jälkeen se siirtyi mm. Saimaalle. Ulappavesien siimapyynnissä, jossa kohteena oli lohi, nieriä ja muut suomukalat, käytettiin ns. hilperisiimaa. Siinä selkäsiima juoksee 2-3 metrin syvyydessä ja kukin syöttikoukku on omalla puurunkoisella korkkikohollaan pinnan tuntumassa. Siimat olivat usein kilometrien pituisia.

Suurista sulkupydyksistä Laatokan vesille omaksuttiin läntinen isorysämalli vuosisadan vaihteessa, mutta Laatokan oma isorysäpyydys oli ns. maatka. Siinä ei ollut potkuverkkoja, vaan aita-aitaverkko ja sen päässä vastakkain kaksi rysää. Rysäparin eli maatkan pituus oli 20 m ja suun korkeus 5 m. Maatkaa käytettiin erilaiseen lähi- ja kaukopyyntiin, mutta se vaati molemmissa tapauksissa saarten antamaa suojaa myrskyltä.

Erilaiset nuotat, kahden hengen vedettävistä pikkunuotista (rantii tai koalonuotta) aina kymmenen hengen vedettävään siikanuottaan, olivat tärkeimpiä rannikon pyyntivälineitä. Yleisimpiä olivat nel-

jän hengen köysikeloilla vetämät kookkaat rantanuotat, joilla vetivät yleensä rannikon kalastajaperheiden naiset mm. muikkua ja kuoretta. Nuotta vedettiin maalle ja vanhoilla apajaran-noilla oli usein kiinteitä vetolaitteita (vorotta). Vanhinta nuottausta edustivat povettomat tarpuskat, joiden periin kala aristettiin eli säikyteltiin.

Kierrenuotta oli sekin yksi Laatokan pyydyseriikoisuuksia. Siinä povi eli peräpussi on tämän nuotan ainoan, noin 180 m pitkän siiven päässä. Kierre oli hyvin tärkeä pyydys: se oli muun muassa nieriän kutupyädys kaukokalastuksessa, mutta sitä käytettiin myös siian, harjuksen, muikun, ahvenen, hauen ja lahnan pyynnissä. Se oli myös suomalaisten tärkeimpiä pyydyksiä Venäjän puoleisille matalikoille suuntautuneilla kesäpyyntimatkoilla, joita tehtiin vielä autonomian aikana. Kierrenuottakuntaan kuului kolme miestä, jotka yleensä yhdessä omistivat nuotan.

Laatokan talvinuottaus oli merkittävintä Sortavalan, Impilahden ja Salmin rannikolla, missä luonnonolosuhteet parhaiten sallivat sen. - Etelämpänä mm. ulapan avoimuus ja jään kasautuminen hankaloittivat talvivetoa. Talvinuottakuntaan kuului 10-11 miestä ja he vetivät nuottaa, jonka kumpikin sivu oli noin 250 m pitkä ja korkeus perän suulta 11-14 m. Pynnin kohteena olivat mm. siika ja kuore.

Lohen, nieriän ja siian syvä- ja ulappaverkkopyynti oli luonteenomaista etenkin Lounais-Laatokan eli Salmin, Metsäpirtin, Pyhäjärven ja Käkisalmen alueen kalastajille. Lohiverkkovenekunta, jossa yleensä oli pari omistajaa ja palkattu kalastaja, omisti 100-130 verkkoa, joista kerralla puolet oli pyynnissä. Pyynti keskittyi kevääseen ja syyskauteen. Alkuun verkot olivat matalia, 1,5-2 metrisiä, kuten yleensäkin oli Suomessa laita, mutta 1800-luvun jälkipuoliskolla tehdasvalmisteisen puuvillamateriaalin myötävaikutuksella korkeus kasvoi yli viiteen metriin.

Laatokalla oli useita kaukokalastuksen tukikohtia. Vossinan ulkosaari, joka sijaitsee Valamon länsipuolella aavalla ulapalla, oli niistä Laatokan tärkein. Se oli osa Laatokan pohjoisosien lohikalojen kaukopyyntialuetta. Keskikesällä kalastettiin siikaa verkoilla ja vedettiin kierrenuottaa, syyskuulta lokakuun lopulle kierrenuotattiin kutunieriää sekä loppuvuosi tammikuulle asti kalastettiin lohiverkoilla. Saari oli tällöin asuttuna. Saaren omisti Valamon luostari, joka vuokrasi kaukopyyntäjille rakentamiaan ja hoitamiaan kalastustupia. Luostarilla itselläänkin oli saarella joitain kalastajia. Saarella kävi kalanvälittäjiä eli raassaleita, jotka mm. veivät nieriää sumppuveneillä elävänä Pietarin markkinoille.

Yleensäkin saalis Laatokalla jaettiin pyydysosuuksien mukaan tai myytiin jo apajapaikoilla kalanvälittäjille eli parisniekoille (Salmin puolella kalabruossolot). Aikaisemmin suurin osa kaloista toimitettiin Pietariin, myöhemmin rajojen sulkeuduttua 1920- ja 1930-luvuilla Sortavalaan, Viipuriin, jopa Helsinkiin ja Tukholmaan.

Itäisellä Suomenlahdella

Itäinen Suomenlahti on verrattain matalaa merialuetta, syvyydeltään alle 100 metriä, keskisyvyyden ollessa 36 metriä. Pyynti oli kuitenkin luonteeltaan selkeästi merikalastusta. Kalastusalueina erottuivat ulkomerikalastusalue ja Viipurin-Haminan rannikkoalue. Ensin mainittuun kuuluivat Terijoen, Uudenkirkon, Kuolemanjärven ja Koiviston pitäjät sekä Suursaaren, Tytärsaaren, Lavansaaren ja Seiskarin ulkosaaret. Viipurin rannikkoalueeseen kuuluivat puolestaan pohjoisosa Koivistoa sekä Johanneksen, Viipurin, Säkijärven, Virolahden ja Vehkalahden pitäjät ja myös Haapasaari ympäristöineen. Osa alueista on jäänyt sotien jälkeen Suomelle. Kalastuskulttuuri on kuitenkin alueilla yhtenäinen, ja syytä sellaisena tarkastella.

Rannikon suojaisten vesien pienimuotoinen kalastus muistutti paljolti järvi- ja rannikkopyyntiä muualla. Esim. talvimateen pyyntiä puukoukuilla eli nokkasilla tehtiin vielä 1900-luvun jälkipuoliskolla. Ulkomerellä kalastettiin silakkaa, kilohailia ja kuoretta, erikoista oli näiden pyynti jäiden aikaan talvisin. Ulkosaaristossa harjoitettiin myös hylkeenpyyntiä. Rannikon kalastus painottui enemmän erilaisten suomukalojen, kuten ahvenen ja säyneen pyyntiin. Lohta ja siikaa pyydettiin myös. Rannikolta käsin käytiin kalassa myös sisämaassa.

Kalastusta harjoitettiin eri vuodenaikoina, ja esimerkiksi Koiviston asukkaista sai neljäsosa elantonsa siitä. Suomenlahden perukan kala meni markkinoille etenkin Viipuriin ja ennen vuotta 1918 Pietariin. Rajojen sulkeuduttua 1920-luvun alussa tuottoisa Pietarin kauppasuunta tukahtui, kuten Laatokallakin kävi. Eräs kalalla toiminut kaupankäynnin muoto oli Suomenlahden ulkosaarien kalastajien harjoittama ns. seprakauppa virolaisten kanssa. Siinä silakkaa vaihdettiin virolaisten kauppaystävien eli seprojen kanssa viljaan, perunaan ja keskiajan lopulta lähtien suolaan. Tämä kauppa lienee saanut alkunsa jo esihistoriallisen ajan lopulla. Ulkosaarelaiset kulkivat omilla aluksillaan keväisin ja syksyisin silakkatynnyreineen Viroon, ja kauppamatkoja alettiin kutsua kevätvirokseksi ja syysvirokseksi.

Silakan kesänuottaus oli merkittävää täälläkin, mutta ei aivan verrattavissa Turun saariston suvisilakan nuottaukseen. Käytetyt nuotatkin olivat pienehköjä. Yleisestikin silakan kesänuottauksen kukoistusaika alkoi olla ohi Suomessa 1800-luvun lopulla.

Sen sijaan itäinen Suomenlahti oli Turun saariston ohella toinen tärkeimmistä silakan talvinuottauksen keskuksista maassamme. Nuottausta piti yllä siirtyminen rahatalouteen. Tärkeimmät paikkakunnat olivat Uudenkirkon ranta-alue Inosta Hännilään, Koiviston Tiuransaaren edusta sekä Lavansaaren seutu. Talvinuottausta tiedetään harjoitetun jo 1500-luvulla, esimerkiksi Koiviston Makslahdessa oli käytössä tuolloin 30 talvinuotta. Pyyntiin saatiin vaikutteita idästä inkeriläisiltä, kuten ensimmäiset suuret nuottamallit sekä nuotan vetoköyden kiertolaite eli vorotta, joka tehtiin kelkan päälle tynnyristä.

Suuret talvinuotat ja pienemmät kesänuotat tehtiin ja koottiin osakkaiden yhteisin voimin. Talvinuotta oli todella suuri pyydys: esimerkiksi Koiviston Tiuransaaren nuotta oli 360 metrin pituinen, 36 metriä korkea ja peränkin pituus oli 12 metriä. Talvinuottauksessa tarvittiinkin paljon työvoimaa, miehiä ja hevosia. Pyydystä vedettiin kahdella kiertotynnyrillä eli vorotilla, sittemmin siirryttiin työvoimaa säästävään hevoskiertoon. Saalis myytiin apajilla raasseleille.

Nuottakalastus kuitenkin taantui 1900-luvulle tultaessa. Se johtui korkeista pyyntikuluista ja samanaikaisesta verkkopyynnin kehityksestä. Alkuun verkot olivat matalia, rannikkovesien pyynnissä käytettyjä. Suomukalojen, mm. ahvenen, kuhan, hauen, säyneen ja lahnan pyynti tapahtui matalilla verkoilla rannikkovesillä. Erikoisuus oli esimerkiksi säyneen ns. hellepyynti, jossa ajettiin säikyttelemällä lämpiminä kesäpäivinä rantautuneita säyneparvia verkkoihin. Tämä oli suosittua etenkin Säkijärven vesillä. Kuoreen, silakan, kilohailin, merimuikun, siian ja lohenkin verkkopyynti oli ollut tärkeää jo aiemmin matalammilla verkoilla, mutta kun materiaalit kehittyivät, kasvoi pyydyskoko, esim. silakkaverkkojen korkeus 6-10 metriin. Kuoreenpyynnissä riittivät talvisin varsin matalat verkot, joissa oli poltetut savipainot omilla jalusnaruillaan - näin verkko ja saalis saatiin pois kilkkiäyriäisten ulottuvilta.

Kesäpyynnin rinnalla voimistui talviverkkopyynti, joka sai erityisen ilmenemismuotonsa putkakalastuksena: kalastajat ryhtyivät yöpymään jäisten verkkovesien keskellä avomerellä rakentamissaan lautamajoissa. Syntyi varsinaisia putkakyliäkin talvikausiksi. 1870-luvulta alkaen yleistyneen putkakalastuksen huomattavimpia keskuksia olivat Virolahden Ison Kalastajan saaren

tienoot, Narvin ja Mohnin haudat sekä Seiskarin luoto saaresta koilliseen. Putkapyytäjien saalis oli etupäässä silakkaa ja kuoretta - kuorenpyyntin osalta itäinen Suomenlahti oli juuri putkapyyntinsä ansiosta Suomen tärkein alue. Näin pyydettiin jopa suurin osa silakan ja kuoreen vuosisaaliista alueella. Se saalis oli suuren työn ja riskin takana, sillä kalojen päästelyssä meni aikaa ja jäälot tekivät pyynnistä suorastaan hengenvaarallista. - Esimerkiksi vuonna 1932 joutui noin tuhat kalastajaa ja yli sata hevosta ajelehtimaan jääautoille. Putkapyynti oli kuitenkin kuluiltaan kohtuullista ja auttoi siksi vähävaraisemmille kalastajille ammatin alkuun. Pyynnissä oli talvisin parhaimmillaan 2 000 - 3 000 miestä vuosittain. Jäillä kulkeneet raasselit ostivat saaliin, kuten talvinuottauksessakin.

Itäiselle Suomenlahdelle tuli myös merkittäviä kalastuksen innovaatioita. Vuosina 1908-1910 levisi alueelle kalatalousneuvonnan levittämä silakan ajoverkkopyynti, ja seudulle muuttaneet pohjalaiset kalastajat toivat 1860-luvulla isorysäpyynnin. Pitkäsiimakalastus oli pienimuotoista, mutta lohena siian osalta sillä alkoi olla vähitellen merkitystä. Myöhemmin, sotien jälkeen, Suomenlahdesta kehittyi varsin tärkeä lohena siimapyyntialue.

Itäisen Suomenlahden hylkeenpyynti keskittyi etenkin Suursaareen, Seiskariin ja Tammioon. Se jakautui hyljekoirien ja houkutuskuuttien avulla tapahtuvaan talvipyyntiin sekä kevääseen pesimiskauden jälkeiseen ampumapyyntiin. Pyyntikunnat eli arttelit liikkuvat merellä jalaksella varustetuilla suurhaapiolla, joka oli myös tuki- ja asuinpaikka. Hylkeen nahka ja rasva, traani, olivat tärkeitä tuotteita esihistoriasta asti, historiallisella ajalla myös arvokasta kauppatavaraa.

Veneet vesiä myöten

Myös Karjalan venemallisto oli hyvin hioutunut paikallisiin oloihin. Sisävesillä, Laatokalla ja itäisellä Suomenlahdella oli omat venemallinsa, jopa eri pyyntimuotoihin kehitetyt.

Laajalti luovutetussa Karjalassa oli pienemmillä vesillä vallalla ns. pohjoiskarjalainen venemalli, jolle oli - erotuksena savolaisveneistä - tunnusomainen savolaisveneitä loivempi, tasaisesti kärkeen asti kaartuva keula. Tämä malli on ollut tuttu myös nykyisen Suomen puoleisen Karjalan vesiltä.

Laatokalla olivat käytössä aivan omat venetyypinsä. Kierrenuottaajien kaukokalastukseen oli erityisesti kehitetty kaksipurjeinen kierrene, joka oli mm. kierrenuottapyyntiin kehitetty merikelpoinen alus. Ulappavesien pitkäsiima- ja verkkopyynnissä käytettiin Laatokan lounaisrannikolla kehitettyä iso- eli kokkavenettä, jolla oli syvän kölin suomat hyvät purjehdusominaisuudet ja vakaus. 8-10 -metrinen isovene olikin purjehdusominaisuuksien puolesta sopivin alus Laatokan pyyntiin purjevenekaudella.

Suomenlahdella tarvittiin Laatokan tapaan kantavia ja kulkevia merikelpoisia veneitä. Koivistolla oli suuren kalaveneen pituus 6-7 metriä. 2-mastoisista veneistä siirryttiin vähitellen yksimastoisiin ja moottoriveneet yleistyivät 1930-luvulla. Terijoen suunnalla käytettiin pienempiä veneitä alavan rannikon vuoksi - satamia ei ollut, ja veneet jouduttiin vetämään kotirantoihin myrskyjen ulottumattiin. Tämä esti myös moottorien hankkimista. Tammion venemestarit kehittivät 1910-luvulla kaksimastoisena venemallin, jonka pituus oli yli 9 metriä ja leveys 2,5 metriä, johon myös keskimoottori soveltui.

Kalastus oli yhteisöllistä

Yhteistä ja yksityistä

Kalavesien omistus- ja käyttöoikeuksien järjestelmä on ollut suomalaiskarjalaisella alueella monikudoksinen. Siinä näkyy monivaiheinen alueiden valtaushistoria sekä erilaisten omistus- ja käyttöoikeuksien sekä tapakäytäntöjen rinnakkaisuus. Ennen 1900-lukua kalavesien perinteisissä hallintamodoissa esiintyi yhteishallintaa ja -käyttöä sekä toisaalta yksityistä hallintaa ja käyttöä. Vallitsevimaksi tyypiksi tuli asutuksen levitessä ja vakiintuessa maanomistukseen pohjautuva kylä vesien yhteishallinta. Karjalassakin periaate ”kenen maa, sen vesi” päti, toisaalta rantavesien ulkopuolella kalastus oli käytännössä yleensä varsin vapaata. Kalastusoikeuksien ääripisteinä ovat yhä omistukseen perustuva pysyvä yksityinen valtaus sekä valtauksen lyhyeen keston perustuva vapaa yleinen käyttö. Vallitsevin kalaveden käyttötapa on kuitenkin yhteiskäyttö omistus- ja käyttöoikeuksien pohjalta. Siksi sosiaalinen tapaoikeus, kilpailu ja säätely ovat kalavesillä niin keskeisiä kysymyksiä.

Vuoden 1902 kalavesiä koskevassa lainsäädännössä tärkeimmiksi vesialuetyypeiksi muodostuivat kylä jakamattomat vesialueet sekä näiden ulkopuoliset yleisvesialueet. Yleistilanne luovutetun Karjalan alueen kalavesilläkin oli se, että jakokuntien vesialueet olivat laajoja, ja niillä kalastettiin yleensä pyyntipaikkojen pyynnin aikaiseen valtauksen perustuvan kilpailun pohjalta.

Laatokalla ja Suomenlahdella ulottuivat jakokuntien vedet laajallekin alueelle maanomistuksen perusteella. Laatokalla ja itäisellä Suomenlahdella pyydettiin rantavesissä jakokuntien alueilla ja toisaalta näiden rajojen ulkopuolella ulkopuolisilla valtion ulappavesillä yleensä vapaasti tapasäännöstön pohjalta. Lohipitoiset joet olivat asia erikseen, niiden parhailla paikoilla pyydettiin jo keskiajalta alkaen vuokrasopimuksilla.

Tapasääntöjä ja sopimuksia

Millaisin tapasäännöin Karjalan yhteisillä kalavesillä sitten toimittiin? Vanhastaan olivat vallalla tietyt kilpailusäännöt tai suulliset sopimukset. Pienimuotoinen koukku-, sulk- ja verkkopyynti hoitui vapaan tilapäisen, pyynnin keston aikaisen ennättämisen pohjalta, mutta etenkin nuottapyynti sekä pato- ja sulkupyynti kiinteämmillä laitteilla vaati usein hiukan tarkempia sopimuksia. Pienpyynnissäkin oli tapana, että pyydykset olivat totutuilla paikoillaan ja että esimerkiksi kalaverkot laskettiin samansuuntaisesti, jolloin ei ollut sotkeutumisen vaaraa. Nuotta-apajilla oli tarkempaa, koska ne olivat eniten kilpailtuja. Saattoihan esimerkiksi Lavansaaren apajilla olla kolmekin nuottuetta jonossa laskemassa nuottaa ”toisensa selkään”. Laatokan kesänuotta-apajat olivat vanhastaan ns. kertavuoroapajia, ennättämällä saatuja; kertavuoroa käytettiin, jos kalaa oli runsaasti, mutta vuoropäivin vedettiin pienemmän saaliin aikana. Apajia voitiin myös vuorotella, tai niiden käyttövuoroja jaettiin arpomallakin. Oli ns. kyläapajia ja yhteisapajia.

Kylä sisäinen yhteistyökin kukoisti monin paikoin, kuten säyneen ja muun särkikalan hellepyynnissä Säkkijärvellä, Kaukialassa, Narvusissa. Säkkijärvellä kustakin talosta lähti 1-2 henkeä pyyntiin ja verkkoja oli kaikilla kaksi henkeä kohti, jotta saalis jakaantui tasan kyläläisten kesken. Virolahdella voitiin liittää pari kolme sekakalanuottaakin yhteen, jotta saatiin saalista kylä jakoon. Saattoivatpa nuottakunnatkin pyytää päivittäin eri tahoilla, mutta jakaa saaliinsa keskenään.

Kalastuksessa oli tärkeää myös pyyntikuntien sisäinen yhteistyö. Pienemmässä verkko- ym. pyynnissä oli pyyntiyhtiönä venekunta, ns. artteli, vapaasti pyyntiin osallistuvien kesken solmittu pyyntikunta. Patopyyntikunnissa ja tärkeimmillä nuotta-apajilla pyyntikunnat olivat kiinteämpiä

yhteenliittymiä, mutta enemmistönä ovat niissäkin olleet yleisesti ns. vapaasti solmittavat yhtiöt. Osakkuuden tai työperäisen osallisuuden mukaan ne solmivat pyyntikauden tai pidemmän aikavälin kestoisia liittoja. Saalis jaettiin omien tapasääntöjensä mukaisesti. Nuottakunnissa esim. Tytärsaarella oli koko kylällä tapana saalistaa veronuotilla eli isoilla nuotilla yhdessä ja jakaa saalis tasan nuottueiden kesken. Tavallisesti oli tapana, että nuotissa oli niin monta osaa kuin niissä oli mukana työvoimaa. Tämän mukaan muodostuivat nuottueet yli kylärajojenkin. Esimerkiksi Itä-Laatokalla 12 osaa käsittäneissä suurnuottakunnissa, pienissä 3-4 hengen ranta- ja kierrenuottueissa sekä inkeröisten 10 hengen talvinuotissa kalastaja vastasi osuudestaan. Osuudet olivat toki erisuuruisia: esimerkiksi Vuoksenrannalla oli suuressa nuotassa 4 osakasta, jolloin kaikilla oli ns. miesosa tai 8 osakasta, jolloin kullakin oli puoli miesosaa. Virolahdella oli 1800-luvun lopulla talvinuotassa 12 miesosaa, joita osakkailla oli 1-2, köyhemmillä vain puoli miesosaa. Yleisesti työ vastasi sovittaessa manttaalia.

Yleensä pyyntikunnat pysyivät kasassa sovittun ajan, vuoden tai useamman, mutta luonnollisesti tuli myös erimielisyyksiä. Esimerkiksi Salmissa oli tapana erottaa osakas suurnuotasta, jos tällä oli kehnot verkot ja työvoima. Nuottakunnan perustaminen olikin kriittinen tilanne. Siinä tarvittiin lujittavia seremonioita: Salmissa Lunkunsaarella oli esimerkiksi tapana pitää nuotanlujut, missä kädenlyönnillä ja viinanjuonnilla vahvistettiin kesä- ja talvinuottakunnan kokoonpano seuraavaksi pyyntikaudeksi. Hylkeenpyynnin työkuntien osalta on mielenkiintoinen tieto Tytärsaarelta, missä kokoonpano ratkaistiin vuosittain vasta yhtiön päämiehen luona kynttilänpäivän kokouksessa, jolloin päätettiin myös varusteista. Tähänkin kokoukseen liittyi viinanjuonti ja seremoniallinen saunominen. Pyyntiin lähdettiin vasta matinpäivän tienoissa.

Yhteisillä apajilla ja muillakin kalapaikoilla ennättämissäännöt ovat olleet sinänsä tarkkoja ja samalla itse pyynnin ajan kestäviä - esimerkiksi talvinuotalla avantojen jyyttäminen valmiiksi merkkeineen varasi Äyräpäässä apajan viikoksi, Ilomantsissa koko talveksi. Kannaksen rannikolta oli taas tiedossa tapa, jonka mukaan ”Jo heikon jään aikana ryömittiin riukujen ja lautojen varassa omistamaan apaja talvikaudeksi viehkaamalla, ts. sille pantiin näre (viehka) - jos jää sen jälkeen murtui, valtaus oli toimitettava uudelleen.”

Kalastuksen säätely käynnistyy

Varsinainen kalastuksen säätely tuli tapasäännösten rinnalle enemmälti vasta 1900-luvulla, joskin paikallisia kuntien tai laajempien alueiden kalastussääntöjä oli jo aiemmin. Säätely kehittyi lainsäädännön ja kalastajayhteisöjen päätöksenteon pohjalta. Se käsitti käytännössä kalastajien sosiaaliset kalastusoikeudet eri kalavesityypeillä sekä toisaalta suorat pyyntirajoitukset (pyydys-, alue- ja aikarajoitukset, alamitat).

Kalastuksen säätelyn merkkipylväs oli 1902 kalastusta ja kalavesirajoja koskeva lainsäädäntö. Yleiskalastusoikeudet olivat vielä varsin vähäiset yksityisvesillä. Merkittävimpiä rajoituksia oli yleinen kevätanuottauskielto ennen 15.6., mikä vaikutti paljon avovesinuottauksen kulkuun. Oli myös rajoituksia, joista kansa ei halunnut piitata, kuten atrainpyyntikielto ja siian kutupyynti. Monia rajoituksia katseltiinkin läpi sormien vanhan yleiskäytön pohjalta. Lainsäädännön uudistaminen, etenkin yleiskalastusoikeuksien ja maattomien oikeuksien laajentaminen, olivat sittemmin jatkuvasti esillä. Ensimmäinen vastavoima vuoden 1902 lainsäädännölle oli vuosina 1941 - 1948 voimassa ollut ns. jokamiehen kalastuslaki, joka koski suuresti juuri karjalaisia kalastajia ja siirtoväkeä - sota-aikana ja sen jälkeen uusilla vesillä. Sotien ja sen jälkeisen elintarvikepulan aikana se salli vettä omistamattomien kotitarvekalastuksen toisen kalavedessä. Siirtolaisille annettiin oikeus harjoittaa vastaavin ehdoin ammattikalastusta.

26.5.1941 säädettiin laki väliaikaisesta kalastusoikeudesta. Sota-aika vaikutti maahamme kokonaisvaltaisesti - ruokapula oli suuri ongelma, minkä vuoksi myös kalastukseen tarvittiin väliaikainen laki. Omatoimisen elintarvikkeiden hankinnan helpottamiseksi kalastussääntöä muutettiin jo vuonna 1940 annetulla asetuksella, jolloin annettiin mahdollisuus helpottaa keväistä nuottakalastuskieltoa. Lisäksi säännöstä poistettiin Laatokkaa koskevat kohdat. Vuonna 1941 poistettiin keväisen nuottauskiellon ohella kuhan kesäkuinen rauhoitusaika sekä sallittiin atraimen ja muun kalaa ulkoa vahingoittavan pyydyksen käyttö - tämä merkitsi esim. pilkkimisen sallimista. Poikkeussäännökset annettiin yleensä vuodeksi kerrallaan ja niitä sekä pieniä kalastussäännön muutoksia jatkettiin aina 13.10.1950 saakka.

Onginta ja muu koukkukalastus olivat sallittuja koko maan alueella. Merralla, metallilankakatkiskalla, ahven- ja särkiverkolla sekä enintään 80 cm korkealla rysällä sai kalastaa asuinpaikkansa lähivesillä. Kalastaa sai vain omaan välittömään kulutukseen - ammattikalastajia lukuun ottamatta - tarvittavan määrän ja itselle säilöttäväksi. Väliaikaista kalastuslakia uudistettiin vuosittain siten, että se oli voimassa vuoden 1948 saakka. Siirtolaisten ammattikalastusoikeus jatkui aina vuoden 1951 loppuun. - Laki turvasikin heidän kalastusmahdollisuutensa varsin hyvin. Kansanhuoltolautakunnan lupalapulla voitiin osoittaa kalastusoikeus kyselijöille.

Jokamiehen kalastuslaki oli mullistus kalastuslainsäädännössä ja se koettiin toisaalta suurena omaisuudensuojan loukkauksena. Siirtolaisten innovatiivisuus myös herätti kateutta ja pelkoa kalan loppumisesta. Ei ihme, että seuraava askel merkitsi ”kurinpalautusta” kalastukseen. Vuoden 1951 laissa palattiin vuoden 1902 lain henkeen, jossa vapaata kalastusta haluttiin säädellä kalojen loppumiseen vedoten. Jokamiehen kalastuslaki oli siis tavallaan aikaansa edellä, koska se edelsi moderneja yleiskalastusoikeuksia.

Oman lisänsä Laatokan ja Suomenlahden pyyntiin toi vesiraja Neuvostoliiton kanssa Tarton rauhansopimuksesta (1920) lähtien. Aiemmin kalastajien ja kalatuotteiden liikkuvuus oli alueilla vapaata, ja aluerajaukset merkitsivät pyyntivesien menetystä. Ennen vuotta 1920 Suomella ei ollut sopimusasiakirjoilla määriteltyä territoriaalialuetta rannikkojansa myöten. Tehty rauhansopimus määritteli nämä. Vyöhyke kulki Suomenlahden avonaista rannikkoa ja ulkosaaristoa myöten 4 meripeninkulman päässä muualla paitsi Suomenlahden itäisimmässä pohjukassa, jossa se on vain 1,5 meripeninkulmaa, sekä keskellä Suomenlahden saaristoa, jossa alueen laajuutta oli niin ikään supistettu. Terijoen edustalla oli meriraja vain alle kolmen kilometrin päässä rannasta. Kumpikin valtio pidatti kansalaisilleen yksinoikeuden kalastukseen omilla aluevesillään. Laatokalla raja kulki keskellä järveä ja sen molemmin puolin olivat kalastusalueajat. Neuvottelujen ansiosta päästiin kuitenkin vuonna 1922 sopimukseen siitä, että molempien valtioiden kansalaiset saivat harjoittaa kalastusta ja hylkeenpyyntiä toisen valtion puolella määritellyllä vyöhykkeellä toukokusta marraskuuhun. Rajat ja yhteiskalastusvyöhykkeet käyvät ilmi oheisista kartoista.

Lohikaloistaan kuulun Vuoksen ja pienempienkin jokivesien kalastusoikeudet olivat oma kokonaisuutensa. Jokipyynnin arvokkaimmat alueet siirtyivät keskiajalta alkaen kruunulle ja sen kautta vuokrattaviksi pyyntioikeuksiksi.

Karjalan kalastusyhteisöt

Kalastuksen paikallinen yhteisöllinen päätöksenteko perustui sekin kauan lähinnä tapaoikeuteen. Se siirtyi vuoden 1902 lain pohjalta alkaneeseen kalastuskuntatoimintaan. Yhteisen kalaveden osakkaisen muodostamien kalastuskuntien syntyminen oli 1900-luvun alkupuolella vielä hidasta koko maassa, mutta siinä oli havaittavissa myös alueellisia eroja. Kalastuskuntia muodostui yhtenäisille vesille, mutta monin paikoin esim. Etelä-Suomessa järjestäytymistä estivät pirstaleisuus

ja vesijaot. Vasta sotien jälkeinen lainsäädäntö pakotti kaikki vesialueet järjestäytymään. Karjalassa oli paikallinen yhteistoiminta helpompaa ulottaa kalastuskuntalaitokseen pitkälti juuri yhtenäisten vesioikeudellisten kylien ansiosta. Karjalaisella alueella myöskään kalavesi osakkuudella tai sen koolla ei ole ollut niin suurta merkitystä kalastuskuntien päätöksentekoon osallistumisessa.

Laatokan rannikon vanhin kalastuskunta oli tiettävästi vuonna 1913 perustettu Tervun kalastuskunta Kurkijoella. Merkittävin Laatokan kalastuskunta oli Sortavalassa (1931), johon kuului vesiä Sortavalan ohella Harlun kunnan alue ja osa Impilahtea. 1930-luvulla perustettiin Hiitolassa Laurolan, Jaakkimassa Miklin ja Jakomäen kalastuskunnat. 1930-luvun lopulla arveltiin yleisesti, että kalastuskuntien järjestäytymisaste tulisi olemaan Karjalan alueella hyvin suuri. Kalastuskunnat pystyivät omistustahona usein kalastajaseuroja ”virallisemmin” puuttumaan aikansa kalastusongelmiin, kuten liikakalastukseen, kalavesien hoitoon ja taloustoiminnan aiheuttamiin vesistömuutoksiin. Ne luonnollisesti myös säätelivät kalastusta päätöksineen.

Kalastuksen voimakas elinkeinoluonne Suomenlahdella ja Laatokalla johti samanaikaisesti 1900-luvun alkupuolella kalastajaseurojen ja -liittojen syntyyn. Niissä oli taustalla - oman aktiivisuuden ohella - kalastuskuntatoimintaakin ajaneen Suomen varhaisen neuvontajärjestön, Suomen Kalastusyhdistyksen (1892) toiminta. Kyseessä oli ennen kaikkea ammatillisten etujen turvaaminen. Laatokalla ja Suomenlahdella kalastajainseurat joutuivat kalastuskuntalaitoksen kehittyessä kilpailuasetelmaankin keskenään - olihan kalastuskuntien asema etenkin niiden omilla vesillä vahvempi.

Vuonna 1914 perustettu Tytärsaaren kalastajainseura oli tiettävästi Suomenlahdella varhaisin lajissaan. Seura aloitti toimintansa hyvään aikaan, sillä maailmansodan alettua tarvittiin monenlaista yhteistyötä. Kala oli elintarvikepulan aikana haluttua jopa niin, että sitä tultiin hakemaan Narvasta ja Tallinnasta saakka. Yhteistyössä oli helpompi hankkia isoja hailiverkkoja ja siirtyä ajoverkkopyyntiin. Kalakauppa ja vaihto muihin elintarvikkeisiin jatkui virolaisten kanssa itsenäisyyden alkuaikoina. Tämä oli jatkoa vanhalle historialliselle ”seprakaupalle”.

Suomenlahden itäosan Merikalastajain liitto ja vuonna 1932 perustettu Viipurin läänin Merikalastajain liitto huolehtivat ammatillisten etujen ohella myös kalastajien avustus- ja pelastustoiminnasta. Itäisellä Suomenlahdella perustettiin vuonna 1903 Kalastajain avustusseura Koiviston Humaljoelle, vuonna 1909 Saarenpähän ja Terijoella toimi Terijoen kalastajien avustusseura. Seurat ylläpitivät pelastusasemia. Vuonna 1911 perustettiin Suomenlahden itäosan kalastajain avustusseura.

Laatokalla perustettiin vuonna 1924 Laatokan kalastajaseurojen liitto, joka sai jäsenikseen vuonna 1922 perustetut Metsäpirtin ja Sortavalan kalastajaseurat, 1923 perustetut Salmin ja Lumivaaran saariston ja vuonna 1924 perustetut Mantsinsaaren ja Käkisalmen rannikon kalastajaseurat. Vuonna 1937 jäsenseuroja oli 20, kalastuskuntiakin 3, jäsenmäärän ollessa peräti 1555 henkeä.

Siirtolaiskalastajat jatkoivat Karjalan kalastusta

Vuosina 1939-1944 Karjalan kalastajaväestö koki muun väestön tavoin monet raskaat koettelemukset. Talvisodan sytyttyä miehet puolustivat Suomea rintamalla, siviilit joutuivat evakkotielle. Kalastusalueet joutuivat myös sotatoimialueeksi. Kalastajat asutettiin talvisodan päätyttyä sisämaahan. Karjalan takaisinvaltauksen yhteydessä (1941) kalastajat pääsivät kotiseudulle, mutta kalastuksen jatkamisessa oli monia esteitä. Koti oli monelta tuhoutunut ja näin oli usein käynyt myös pyyntivälineille. Kalastusta myöhemmin jatkosodan aikana hankaloittivat myös sotatoimet. Vuodesta 1942 lähtien vallitsi lisäksi pyydystarvikkeiden säätely. Ammattikalastajille

kuitenkin myönnettiin tarvikkeita ja polttoaineita, koska he kalastivat yleiseen kulutukseen. Kalastus ei juuri ehtinyt elpyä vuoteen 1944 mennessä, kun edessä oli uusi evakkomatka, tällä kertaa hyvästijättö Laatokan ja itäisen Suomenlahden kalarannoille ja -rikkauksille.

Sotien (1939-1944) jälkeen Suomi menetti maa-alastaan 12 % ja lähes 500 000 ihmistä muutti näiltä alueilta muualle Suomeen. Siirtoväen asuttamisessa oli kolme vaihetta: talvisodan jälkeinen jakso pika-asutuslakeineen, siirtoväen paluu takaisin vallatuille alueille sekä jatkosodan välirauhan jälkeinen aika vuodesta 1944 eteenpäin. Vuoden 1949 päättyessä siirtoväen katsottiin jo pysyvästi sijoittuneen uusiin kuntiinsa.

Sodan jälkeen Karjalan kalastajaväestöä asetettiin eri puolille maata meren ja suurten sisävesien äärelle, jossa heillä oli mahdollisuus jatkaa elinkeinoaan. Tavoitteena oli, että siirtolaiskalastajat voisivat asettua alueille, missä luonnonolot ja taloudelliset edellytykset vastaisivat heidän entisiä asuinalueitaan. Pohdintojen perusteella luonnolliseksi sijoitusalueeksi katsottiin rannikkoalueet. Siirtolaiskalastajille haluttiin antaa kalastustilat ensisijaisesti meren ääreltä, missä kalastukseen oli riittävät edellytykset olemassa.

Erityisiä vaikeuksia asutustoiminnassa oli kuitenkin ruotsinkielisellä rannikkoalueella, missä siirtoväen tulon pelättiin muuttavan kuntien kielisuhteita. Pika-asutuslain (346/40) nojalla perustettiin lähes 70 kalastustilaa, joista suurin osa sijaitsi Turun ja Porin läänissä. Jonkin verran suomenkielisiä kalastajia sijoitettiin Suomenlahden ruotsinkieliselle alueelle. Muut Suomenlahden ulkosaarien ja Viipurinlahden kalastajat saivat asettua asumaan Uudenmaan ja Turun saaristoihin ja Laatokalla kalastaneet Saimaan ja Päijänteiden rantamille. Vuoden 1966 loppuun mennessä oli valtiolta otetusta tai yhteisöiltä ja yksityisiltä pakkolunastetusta maasta lohkottu 546 kalastustilaa, mikä oli 1,6 % kaikkien siirtoväen tilojen yhteismäärästä. Kalastajatilojen koko vaihteli yleensä hehtaarista kuuteen hehtaariin.

Siirtolaiskalastajien sopeuttamisessa oli omat ongelmansa. Esimerkiksi Päijänteellä kiinnittyi huomio olosuhteiden erilaisuuteen suhteessa Suomenlahteen ja Laatokkaan. Viimemainituilla vallitsivat meriolosuhteet, Päijänteellä taas sisävesiolot. Laatokalla oli laajempi valikoima lohensukuisia kaloja (lohi, taimen, nieriä) pyyntikohteina, Suomenlahdella taas pyyntikaloina olivat merikaloista mm. silakka, kilohaili ja merilohi. Kuoretta arvostettiin toisin kuin Päijänteellä. Hylkeet loivat molemmissa oman lisänsä pyyntiin. Päijänteiden kalastus ei ollut kovin kehittyneenä siirtolaisten tulon aikoihin, perinteinen voimaperäinen nuottapyyntikin oli jo taantumassa. Kalastus oli etupäässä kotitarvepyyntiä, Laatokalla ja Suomenlahdella taas harjoitettiin voimaperäistä suurpyyntiä, joka nuottapyynnin lisäksi oli Laatokalla suurverkko- ja isorysäpyyntiä sekä Suomenlahdella suurverkko-, ajoverkko- ja isorysäpyyntiä. Kalastajat olivat normaalin kalastuskuntalaitoksen lisäksi ammatillisemmin järjestäytyneitä (kalastajaseurat).

Kalastuksen tekniselle kehitykselle siirtolaiskalastajat antoivat voimakkaan sysäyksen. He muun muassa uudistivat aiemman verkko-, nuotta- ja siimapyyntinsä pohjalta soveltaen välivesi- ja pintapyyntiä sekä omaksuivat usein ensimmäisten joukossa kalastuksen uutuuksia.

Laatokan ja Suomenlahden itäosien yleisessä elämänmenossa kalastuksella oli ollut kokonaisuutena merkittävämpi rooli kuin monilla sisävesien sijoitusalueilla, sijaitsihan luovutetun alueen 50 kunnistakin 20 näiden suurten vesien äärellä. Järvalueilla siirtolaiskalastajat täyttivät suuren aukon niiden hyödyntämisessä kalataloudellisesti. Esimerkiksi Päijänteellä karjalaisten suurpyynti ulappavesillä moninkertaisti järven tuoton.

Siirtolaiskalastajat olivat sopeutuvaisia innovaattoreita, joilla oli myös kalastuksen ammattilpeyttä.

Tuodessaan tehokkaita pyyntimenetelmiä uusille vesille he törmäsivät usein paikallisen kalastuksen kehittymättömyyteen. Esimerkiksi Päijänteen verkkopyynti oli pienimuotoista siirtolaisten suur- ja välivesiverkkopyyntiin nähden. Kehittyneempi pyyntikulttuuri ja yritteliäisyys loivat toisinaan myös kateutta paikallisissa, mutta se levitti myös innovaatioita ja suurpyyntiä paikallisten parissa. Henkisen perinteen ja ruokakulttuurin puolella siirtolaiskalastajat säilyttivät kauan omia tapojaan, jotka tosin nuoremmalta polvelta alkoivat kadota.

Siirtolaiset hyväksyttiin mukaan pian mm. kalastuksen paikalliseen päätöksentekoon ja he olivat aktiivisia kalavesien hoitotyössä. Kalastuskunta- kuin kalastajainseuratoiminnankin varsin aktiivinen kehitys katkesi Karjalassa toiseen maailmansotaan. Tämä siirtolaisten työ kuitenkin jatkui uusilla vesillä, minne heidät sijoitettiin 1940-luvun lopulla kalastamaan. Mukaan tuli aikanaan 1950-luvulta alkaen myös vapaa-ajankalastuksen seuratoiminta. Siirtolaiset olivat aktiivisesti mukana myös tässä järjestötoiminnassa, jäsenistöstä päätöksentekijöihin - mainittakoon, että toimihan vuonna 1951 perustetun Suomen Kalamiesten Keskusliiton ensimmäisenäkin puheenjohtajakin kauan ”Karjalan poika” ministeri Emil Luukka.

Siirtolaiskalastajat sekä heidän jälkeläisensä ovat monin paikoin olleet aktiivisia kalastusyrittäjiä aina 1990-luvulle saakka, vaikka kalastuselinkeinon ehdot ovatkin jatkuvasti kiristyneet. Se on joutunut kohtaamaan samat ongelmat kuin kalastus kaikkialla: kannattavuuden heikkenemisen, ikärakenteen muutoksen ja kilpailun ulkomaisten kalatuotteiden kanssa.

Karjalaisten siirtolaisten vaikutus yhteiskunnassa on ollut kaiken kaikkiaan monitahoinen, ja sitä se on ollut kalastuskulttuurissakin – kalastusmenetelmistä aina kalastusjärjestöihin ja yrittäjyyteen.